

Ympäristöministeriö

LAUSUNTO

VN/13663/2022

kirjaamo.ym@gov.fi

7.6.2022

Dnro 214/2022

Hallituksen esitys eduskunnalle eräiden vihreän siirtymän hankkeiden väliaikaisesta etusijamennettelystä aluehallintovirastojen lupakäsittelyssä vuosina 2023–2025 ja hallintotuomioistuimissa vuosina 2023–2027

Ympäristöministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle eräiden vihreän siirtymän hankkeiden väliaikaisesta etusijamennettelystä aluehallintovirastojen lupakäsittelyssä vuosina 2023–2025 ja hallintotuomioistuimissa vuosina 2023–2027. Lisäksi lausuntoa pyydetään luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi ja sen perustelumuihistiosta.

Kuluvan vuoden aikana lausuntokierroksella ovat käyneet ympäristöministeriön laatima *Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma* (KAISU), maa- ja metsätalousministeriön laatima *Maankäytösektorin ilmastosuunnitelma* (MISU) ja työ- ja elinkeinoministeriön laatima *Hiilineutraali Suomi 2035 – kansallinen ilmasto- ja energiastrategia*. Kyseisten suunnitelmien taustalla ovat EU:n komission asettama vuoden 2030 kiristynyt päästövähennysvelvoite ja Marinin hallitusohjelmassa määritellyt ilmasto-ohjelmat. Lausuttava olevan hallituksen esityksen luonnoksen taustalla ovat samat tavoitteet.

Esitysluonnoksen tavoite on käytännössä vauhdittaa vihreän siirtymän investointeja antamalla lupahakemusten käsittelylle aluehallintovirastoissa ja valitusten käsittelylle tuomioistuimissa väliaikainen etusija. Esityksessä huomioidaan, että tämä tulee vaatimaan lisävoimavarojen kohdentamista aluehallintovirastoille ja tuomioistuimille.

Poronhoitoalue kattaa noin kolmasosan Suomen pinta-alasta. Vihreää siirtymää toteuttavat investoinnit tulevat kohdistumaan myös poronhoitoalueelle.

Kuten eri ministeriöiden ilmastostrategiat, myös tämä lausuttavana oleva hallinnollinen uudistus tulee vaikuttamaan poronhoitoalueella monin tavoin. Suunnitelmien valmistelussa ja toimeenpanossa poronhoitoalueella olisi otettava huomioon, mitä poronhoitolaissa (848/1990) säädetään. Käytännössä esimerkiksi siten, että poronhoidon edustajia pitäisi osallistaa suunnitelmien valmisteluun.

Luvituksen nopeuttaminen ja lainvoimaistaminen tarkoittaa sitä, että työmäärä lisääntyy myös Paliskuntain yhdistyksellä ja paliskunnissa suunnittelu-, luvitus- ja muutoksenhakuvaiheissa. On erittäin tärkeää, että

- 1) poronhoitolain 53 §:n neuvottelovelvollisuudesta pidetään korostetusti huolta,
- 2) saamelaiden kotiseutualueella lain saamelaiskäräjistä (974/1995) 9 §:n neuvotteluelvoitteesta pidetään korostetusti huolta, ja

3) kolttala-alueella kolttalain (253/1995) 56 §:n kuulemisvelvoitteesta pidetään korostetusti huolta.

Poronhoitolain 53 §:n neuvotteluvollisuudesta tulisi olla yhteinen menettelyohje, kuten laissa saamelaiskäräjistä 9 §:n neuvotteluvollisuudesta on.¹

Nopeutetun lupa-asian yhteydessä tulee käydä neuvottelut asianmukaisesti, oikea-aikaisesti ja vaiheessa, jossa on aidosti mahdollisuus vaikuttaa, siten että poronhoidon harjoittamisoikeus ei vaarannu ja että lupa-asian vaikutukset ja haitat poronhoidolle tulevat todettua niiden estämiseksi ja vähentämiseksi. Paliskuntain yhdistys katsoo, että poronhoitolain 53 §:ssä tarkoitettujen neuvotteluiden käyminen on viiranomaisen päätöksenteon oikeudellinen edellytys pykälässä mainitulla tavalla.

Valmiin esityksen lausuntokierros on näennäisdemokratiaa

Paliskuntain yhdistystä tai paliskuntia ei ole osallistettu hallituksen esityksen luonnoksen valmisteluun millään tavalla. Valmiin esityksen laittaminen lausunnolle ei ole demokratiaa, se on näennäisdemokratiaa. Lausuntokierroksella haetaan hyväksyntää hallituksen esitykselle, antamatta todellista mahdollisuutta vaikuttaa laatimiseen tai päätäntävaltaa siihen, hyväksytäänkö esitettyjä toimenpiteitä vai ei. Jotta osallistuminen voisi aidosti toteutua, olisi se toteutettava oikea-aikaisesti ja tähän olisi osoitettava riittävät resurssit niin Paliskuntain yhdistykselle kuin paliskunnillekin.

On välttämätöntä kyetä vastaamaan ilmastonmuutoksen asettamiin haasteisiin. Jotta tehtävässä onnistutaan oikeudenmukaisesti ja kestävästi, on otettava huomioon alueelliset erityispiirteet, joihin ilmastopoliittisilla ja hallinnollisilla uudistuksilla tullaan hyvin suoraan vaikuttamaan. Poronhoito on hiilijalanjäljeltään pieni, ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä, monimuotoinen elinkeino ja kulttuuri pohjoisessa, joka tuottaa ruuan ja muiden tuotteiden lisäksi matkailuelämyksiä. Sen suora riippuvaisuus luonnosta ja sääolosuhteista tekee siitä haavoittuvan ilmastonmuutoksen mukanaan tuomien muutosten ja epävarmuuden edessä. Epävarmuutta ja haasteita lisäävät ilmastonmuutoksen hillintään tähtäävät poliittiset ja hallinnolliset toimenpiteet.

Esitysluonnoksessa (s. 3) todetaan: ”Vihreällä siirtymällä tarkoitetaan siirtymää kohti ekologisesti kestävää taloutta ja kasvua, joka ei perustu luonnonvarojen ylikulutukseen vaan nojaa vähähiilisiin sekä kiertotaloutta ja luonnon monimuotoisuutta edistäviin ratkaisuihin. Määritelmällisesti vihreän siirtymän mukaisuus edellyttää ns. DNSH-periaatetta, eli ”ei merkittävää haittaa periaatetta”. Vihreällä siirtymällä pyritään yleisesti muutokseen, jossa talous vahvistuu vihreän teknologian, kestävä teollisuuden ja liikenteen sekä päästöjen vähentämisen kautta.”

¹ Oikeusministeriön muistio saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisesta neuvotteluvollisuudesta 23.11.2017, ks. https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/4735105/SaK%C3%A4L9%C2%A7_Neuvotteluvollisuus_Muistio.pdf/1e7c49d2-e911-4cbf-8733-112a00241b36/SaK%C3%A4L9%C2%A7_Neuvotteluvollisuus_Muistio.pdf.pdf
Saamelaiskäräjälain mukainen neuvotteluvolge lyhyesti, ks. https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/4735105/SaK%C3%A4L9%C2%A7_Menettelykaavio.pdf/72d38489-a2bc-4ae2-abdf-a1e763ccc203/SaK%C3%A4L9%C2%A7_Menettelykaavio.pdf.pdf

Uusiutuvien energiantuotantomuotojen ja sähköistymisen voimakkaalla edistämällä, johon tämä esitysluonnos ja edellä mainitut kolmen eri ministeriön strategiat kaikki osaltaan pyrkivät, on aina materiaalisia kytköksiä ja maan- ja alueidenkäytön suunnitteluun tulevia paineita. Uusiutuva sähkö ja akkuteknologia tarkoittavat käytännössä mm. tuuli- ja aurinkovoimaloiden rakentamista ja kaivostoiminnan lisääntymistä.

Useat vihreän siirtymän kannalta tärkeät investoinnit edellyttävät toteutuakseen ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa, vesilain mukaista vesitalouslupaa ja/tai maankäyttö- ja rakennuslain mukaista kaavaratkaisua. Näitä lupa- ja kaavamenettelyitä halutaan nyt hallituksen esityksen avulla nopeuttaa.

Kyseessä on poronhoidon resilienssien säilyttäminen merkittävien ympäristöllisten ja poliittisten muospaineiden keskiössä. Jo tällä hetkellä poronhoitoalueella maankäyttö- ja luonnonvarahankkeita suunnitellaan kestävämmän nopealla tahdilla, eikä elinkeinolla ole enää väistämisen mahdollisuuksia. Vihreän siirtymän edistäminen ei saa tapahtua elinkeinon ja kulttuurin harjoittamisen edellytyksiä ja säilymisen mahdollisuuksia rapauttaen.

Jotta aito ja oikea-aikainen osallistuminen lupaprosessien kiihdyttämiseen on mahdollista, tulee Paliskuntain yhdistykselle ja paliskunnille osoittaa lisäresursseja.

Poronhoidosta ja saamelaiskulttuurista on tarpeen järjestää koulutusta niin luvituksen viranomaisille kuin oikeuslaitokselle. Näin viranomaiset ja tuomioistuimet osaisivat ottaa huomioon poronhoitoalueen, saamelaisten kotiseutualueen ja kolttu-alueen erityispiirteet ja -olosuhteet.

Uutta maankäyttöä poronhoitoalueella ei saa aloittaa ennen lainvoimaisia lupia.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

sh/ao